

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLYI VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**BOSHLANG‘ICH PROFESSIONAL TA‘LIMNING
FAN DASTURI**

Fan dusturi nomi: Davlat va huquq asoslari

Ajratilgan soat: 40

Toshkent – 2020

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKA XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI,
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI TOMONIDAN ISHLAB CHIQLGAN
VA TASDIQLANGAN DASTUR ASOSIDA ISHLAB CHIQLDI.**

Тузувчи: Д.Рахматова

Чилонзор тумани 2 сон касб-хунар мактаби

Такризчи: _____

1. O'quv dasturi umumiy talablari

Dastur nomi	Davlat va huquq asoslari
Ajratilgan soat	40
Dasturning maqsadi	O'quvchilarni huquqiy ongi, huquqiy madaniyatini yuksaltirish, o'quvchilarga davlat va huquqning kelib chiqishi, davlat va huquqning o'zaro munosabati, huquq sohalari, qonunlar, huquqning inson hayotidagi ahamiyati haqidagi bilimlarni berish, o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish, mantiqiy, ijodiy, erkin va mustaqil fikrlashini shakllantirishdan iborat.
O'zlashtirish natijalari	<ul style="list-style-type: none"> ✓ davlat organlari va muassasalariga og'zaki va yozma murojaat qila oladi; ✓ xalqoro huquqy voqelikka shaxsiy munosabat bildiradi; huquq manbalaridan foydalana oladi; ✓ o'z huquq va manfaatlarini qonuniy himoya qila oladi; ✓ huquqiy voqea va hodisalar yuzasidan to'g'ri xulosa chiqara oladi; ✓ iste'molchi sifatida o'z huquqlarini himoya qiladi; ✓ ishga kirish, mehnatga oid munosabatlarda ongli yondashadi; ✓ mualliflik huquqini himoya qila oladi.
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzum asoslari. ✓ O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyaviy tuzumining asosi sifatida insonparvarlik tamoyili. ✓ Ma'muriy huquq asoslari. ✓ Fuqarolik huquqi manbalari. ✓ O'zbekiston Respublikasining fuqaroligi. ✓ Mulk huquqi va boshqa ashyoviy huquqlar. ✓ Shartnoma tushunchasi va shartlari. ✓ Iste'molchilar huquqlari va majburiyatlari. ✓ Fuqarolik ishlarini sudda ko'rish bosqichlari. ✓ Mehnatga oid munosabatlar. ✓ Ishga qabul qilish va mehnat shartnomasi. ✓ Er va xotin mol-mulkingining shartnomaviy tartibi. ✓ Jinoyat huquqining maqsadi, vazifasi va tamoyilari. ✓ Fuqarolarning Konstitutsiya va qonunlarda mustahkamlab qo'yilgan huquq va erkinliklariga qarshi jinoyatlar. ✓ Oilaga, yoshlarga va axloqqa qarshi jinoyatlar. ✓ Iqtisodiyot sohasidagi jinoyatlar. ✓ Hokimiyat boshqaruv tartibiga qarshi jinoyatlar. ✓ Moliyaviy-huquqiy munosabatlar. ✓ Ekologik huquqbuzarlik uchun javobgarlik. ✓ Jinoyat-protsessual qonun hujjatlari.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Jinoyat protsessual qonunchilikda aniqlanishi lozim bo'lgan holatlar.
Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Konstitutsiya, davlat, huquq, burch ,majburiyat, fuqaro, inson, qonun, axloq,odob kabi xuquqiy tushunchalarining mazmunini bila oladi. ✓ Bola huquqlari , voyaga etmaganlik, mehnat huquqi, oila huquqi, fuqarolik huquqi kabi tushunchalarning mazmunini bila oladi. ✓ Jamiyat davlat va huquning paydo bo'lishi,huqubuzarlik va ularning belgilari xaqida ma'lumot bera oladi. ✓ O'zbekiston Respublikasi fuqarolik, mexnat, ma'muriy va jinoyat qonunchiligida belgilangan voyaga etmaganlarga oid huquqlarni va cheklovlarni biladi. ✓ Huquqiy voqea va xodisalarni idrok qiladi, tushunadi, tushuntirib beradi. ✓ Davlat organlari va muassasalariga murojat qilish tartibi va qoidalarini biladi. ✓ Korrupsiyaning jamiyat xayotida salbiy oqibat ekanligi to'g'risidagi tushunchalarni biladi, unga qarshi kurashishga od huquqiy normalar asosida korrupsiyaga qarshi kurashishni xis qila olish ko'nikmasiga ega bo'ladi.
O'quv rejasiga muvofiq bog'liq bo'lgan boshqa o'quv fanning nomi	Ma'naviyat asoslari, Milliy istiqlol g'oyasi, Iqtisod asoslari
O'qitishni tashkiliy shakli	N – Nazariy ta'lim; A – Amaliy ta'lim; NA – Nazariy va amaliy ta'lim birgalikda tashkil etiladi;
Dasturga qo'yilgan talab	Majburiy
O'qitish tili	Guruhda belgilangan o'qitish tili asosida
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
O'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini baholash	Yozma, og'zaki, savol-javob, test, amaliy topshiriq

2. O'quv dasuri mazmuni

№	Mavzular nomi	Jami	O'qitishni tashkiliy shakli	Mustaqil ta'lim
1.	O'zbekiston Respublikasining xalqaro huquq sub'ekti	4	N,A	
2.	Konstitutsiyaviy huquq – huquqning bosh sohasi	2	N	1
3.	Ma'muriy huquq	3	N,A	1
4.	Fuqarolik huquqi	7	N,A	2
5.	Mehnat huquqi	4	N,A	1
6.	Oila huquqi	3	N,A	2
7.	Jinoyat huquqi	9	N,A	3
8.	Moliya huquqi	3	N	1
9.	Ekologik huquq	2	N	
10.	Protsessual huquq	3	N	1
	Jami	40		12

I- BOB. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQARO HUQUQ SUBEKTI

Kirish. Huquq – shaxs va davlat munosabatlarining mustahkam asosi. Huquq – shaxs va davlat munosabatlarining mustahkam asosi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining asosi sifatida. Shaxsning huquqiy madaniyati.

Qonunning ustuvorligi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mamlakatning asosiy qonuni. O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasida xalqaro huquqning umume'tirof etgan prinsiplari.

Xalqaro huquq. Xalqaro huquqiy munosabatlar va ularning prinsiplari. Xalqaro huquq manbalari. Chet el fuqarolarining huquqiy maqomi. Jahonning huquqiy xaritasi. O'zbekiston Respublikasi fuqarolarining xalqaro huquqdagi holati.

Birlashgan millatlar tashkilotning maqsad va vazifasi. Birlashgan Millatlar tashkilotining tashkil topishi, maqsad va vazifalari. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi. Bola huquqlari himoya qilishda BMTning faoliyati.

Inson huquq va erkinliklarning himoya qilish mexanizmi. Inson huquqlarini himoya qilishga oid xalqaro huquqiy hujjatlar. Milliy qonunchiligimizda inson va fuqarolar huquq va erkinliklarining himoya qilinishi. Apatritlar va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarning huquqlari.

II BOB. KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ – HUQUQNING BOSH SOHASI O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzum asoslari. Konstitutsiyaviy tuzumning tarkibi. Konstitutsiyaviy tuzum va konstitutsiyaviy tamoyillar. Konstitutsiyaviy tuzum va huquq tartibot.

O‘zbekiston Respublikasi konstitutsiyaviy tuzumining asosi sifatida insonparvarlik tamoyili. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida inson huquq va erkinliklarining belgilanishi. Xalq hokimiyatchiligi. Shaxsiy huquq va erkinliklar. Fuqarolarning konstitutsiyaviy burch va majburiyatlari.

III - BOB. MA’MURIY HUQUQ

Ma’muriy huquq sohasining Konstitutsiyaviy asoslari Ma’muriy huquq tushunchasi. Ma’muriy huquq tizimi va manbalari. Ma’muriy huquqning sub’ektlari. Davlat boshqaruvi, davlat xizmati tushunchasi va o‘ziga xos xususiyatlari.

Ma’muriy huquqbuzarlik va ma’muriy javobgarlik. Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi qonun hujjatlari. Ma’muriy huquqbuzarlik. Ma’muriy javobgarlik va uning xususiyatlari.

Ma’muriy jazo va uning turlari. Ma’muriy jazo belgilashning huquqiy asoslari. Jarima, musodara qilish, berilgan maxsus huquqdan mahrum etish tartiblari.

IV-BOB. FUQAROLIK HUQUQI

Fuqarolik huquqi manbalari. Fuqarolik huquqi tushunchasi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi fuqarolik huquqining asosi. Fuqarolik huquqiy munosabatlari tushunchasi. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik Kodeksi. Fuqarolik huquqining sub’ekti va obekti.

O‘zbekiston Respublikasining fuqaroligi.

O‘zbekiston Respublikasi Fuqaroligiga ega bo‘lish va uni yo‘qotishning huquqiy asoslari. Fuqarolik qonun hujjatlari. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik to‘g‘risidagi Qonuni.

Mulk huquqi va boshqa ashyoviy huquqlar. Mulk huquqining Konstitutsiyaviy asoslari. O‘zbekiston Respublikasida mulk shakllari. Mulk huquqining subektlari va obektlari. Mulk huquqining amalga oshirish shartlari. Tadbirkorlik.

Bitimlar va vakillik.

Bitimlar tushunchasi, turlari va shakllari. Bitimning haqiqiy emasligi. Vakillik va ishonchnoma tushunchasi. Ishonchnomaning shakli, muddati, bekor bo‘lishi. Ishonchnomani qaytarish majburiyati.

Shartnoma tushunchasi va shartlari.

Shartnomalarning asosiy shartlari. Shartnoma tuzish erkinligi. Shartnomaning amal qilishi. Shartnomaning namunaviy shartlari. Shartnoma tuzish haqidagi asosiy qoidalar.

Iste’molchilar huquqlari va majburiyatlari.

Iste’molchi. Tovar haqida ma’lumot olish va sertifikatini so‘rash huquqi. Sotib olingan tovarni qaytarish yoki almashtirish huquqi. Iste’molchilarning majburiyatlari. O‘zbekiston Respublikasining iste’molchilar huquqlarini himoya qilish to‘g‘risidagi qonuni.

Ishlab chiqaruvchi tomonidan tovar sifatini kafolati. Tovarning kafolat, yaroqlilik muddati. Sotib oluvchining tovarni qabul qilish majburiyati. Tovarning bahosi. Tovarni sug'urtalash.

Intelektual mulk huquqi.

Intelektual mulk ob'ektlari. mualliflik huquqi.mualliflik huquqi ob'ektlarining turlari. Mualliflik huquqining amal qilish muddati. mualliflik huquqi manbalari. mualliflik huquqini buzganlik uchun javobgarlik.

Fuqarolik ishlarini sudda ko'rish bosqichlari. Fuqarolik sudida ko'riladigan ishlar. Fuqarolik ishini sudda ko'rish tartibi. Fuqaro sud protsessi ishtirokchilari. Sudning hal qiluv qarori. Sud qarorlari ustidan shikoyat berish tartibi.

V- BOB. MEHNAT HUQUQI

Mehnatga oid munosabatlar.

Mehnatga oid munosabatlarning Konstitutsiyaviy asoslari. Mehnat to'g'risidagi qonun hujjatlarining vazifalari. Mehnat huquqining sub'ektlari. Mehnatni muhofaza qilish.

Ishga qabul qilish va mehnat shartnomasi.

Ishga joylashish huquqi. Ishga joylashishga davlat yo'li bilan ko'maklashish. Ishsiz deb e'tirof etish. Ishsizlik nafasini to'lash. mehnat shartnomasi tushunchasi va talablari. Mehnat shartnomasining shakli. Mehnat shartnomasining muddati.

Mehnat shartnomasini tuzish. Ishga qabul qilishga yo'l qo'yiladigan yosh. Mehnat daftarchasi. Dastlabki sinov muddati. Mehnat shartnomasini o'zgartirish va bekor qilish tartibi.

Ish vaqti va dam olish vaqti.

Ish vaqti tushunchasi. Ish vaqtining normal va qisqartirilgan muddati. to'liqsiz ish vaqti. Ish vaqtini jamlab hisoblash. Tanafuslar, dam olish va bayram kunlari. Ta'tillar.

Mehnatga haq to'lash. Mehnat intizomi.

Mehnat haqi miqdorini belgilash. Ish vaqtdan tashqari ishlar hamda dam olish kunlari va bayram kunlaridagi, tungi vaqtdagi ishlar uchun haq to'lash. Mehnatga haq to'lash muddatlari. Ish haqidan ushlab qolish. Mehnat intizomi. Mehnat uchun rag'batlantirish. Intizomiy jazolar va ularning amal qilish tartibi.

Mehnatni muhofaza qilish. Qo'shimcha imtiyoz va kafolatlar.

Mehnatni muhofaza qilish talablari. Ayrim toifadagi xodimlarga beriladigan ko'shimcha kafolat va imtiyozlar. Yoshlar uchun qo'shimcha kafolatlar.

Mehnat nizolari. Yakka mehnat nizolarining taraflari va mazmuni. Mehnat nizolarini ko'rib chiqish tartibi. Mehnat nizolarini ko'rib chiquvchi organlar va komissiyalari va ularning qarorlari.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi davlatining huquqiy asosi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini amalga oshirining huquqiy asosi.

VI- BOB. OILA HUQUQI

Oila jamiyatning asosiy bo'g'ini.

Oila huquqning konstitutsiyaviy asosi. O‘zbekiston Respublikasining Oila Kodeksi. Oila to‘g‘risidagi qonun hujjatlari bilan tartibga solinadigan munosabatlar. Oila huquqning sub‘ektlari. Oilaviy munosabatlarda fuqarolarning teng huquqliligi.

Nikoh tuzish tartibi va shartlari.

Nikoh tuzish tartibi. Nikoh tuzishning ixtiyoriyligi. Nikoh yoshi. Nikoh tuzishga monelik qiladigan holatlar. Nikohlanuvchi shaxslarni tibbiy ko‘rikdan o‘tkazish.

Er-xotinning shaxsiy huquq va majburiyatlari.

Er-xotin huquq va majburiyatlarining vujudga kelishi. Oilada er va xotinning teng huquqliligi. Er va xotinning familiya tanlash huquqi. Er-xotinning bolalar tarbiyasi va oila turmushi masalalarini hal qilishi. Er va xotinning mashg‘ulot turi, kasb va turar joy tanlash huquqlari.

Er va xotinning mulkiy huquq va majburiyatlari.

Er va xotinning umumiy mulki. Er va xotinning umumiy mol-mulkka egalik qilishi, undan foydalanishi va uni tasarruf etishi. Er va xotinning har birining mulki. Er va xotinning shaxsiy foydalanishidagi buyumlar. Er va xotinning umumiy molmulkini bo‘lish. Er va xotinning umumiy mol-mulkini bo‘lishda ulushlarni aniqlash.

Er va xotin mol-mulkining shartnomaviy tartibi.

Nikoh shartnomasi. Nikoh shartnomasi tuzish. Nikoh shartnomasining mazmuni. Nikoh shartnomasini o‘zgartirish va bekor qilish. Nikoh shartnomasini haqiqiy emas deb topish. Nikohning tugatilish asoslari. Nikohdan ajratish tartibi.

VII- BOB. JINOYAT HUQUQI

Jinoyat huquqining maqsadi, vazifasi va tamoyilari.

O‘zbekiston

Respublikasi konstitutsiyasi jinoyat huquqining asosiy manbai. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat Kodeksi. Jinoyat kodeksining vazifalari va prinsiplari.

Jinoyat belgilari. Jinoyat belgilari. ayb, ayb shakllari, qasd, Qilmishni istesno etadigan holatlar. Ehtiyotsizlik oqibatida jinoyat sodir etish va uning oqibatlari.

Jinoiy javobgarlik va jazo tizimi.

Fuqarolarning jinoiy javobgarligi. Qonun oldida tenglik prinsipi. Jinoiy javobgarlikka tortish yoshi. Jinoyatda ishtrokchilik tushunchasi. Jazo tushunchasi va uning turlari. Jinoyat uchun javobgarlik va uning asoslari.

Fuqarolarning Konstitutsiya va qonunlarda mustahkamlab qo‘yilgan huquq va erkinliklariga qarshi jinoyatlar.

Shaxsning ozodligi, sha‘ni va qadr-qimmatiga qarshi jinoyatlar. Fuqarolarning teng huquqliligini buzish. Fuqarolarning turar joyi daxlsizligini buzish. Xatyozishmalar, telefonda so‘zlashuv, telegraf xabarlar yoki boshqa xabarlarining sir saqlanishi tartibini, Fuqarolarning murojaatlari to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini buzishning huquqiy oqibati.

Oilaga, yoshlarga va axloqqa qarshi jinoyatlar.

Voyaga etmagan yoki mehnatga layoqatsiz shaxslarni moddiy ta'minlashdan bo'yin tovlash. Ota-onani moddiy ta'minlashdan bo'yin tovlash. Voyaga etmagan shaxsni g'ayriijtimoiy xatti-harakatlarga jalb qilish.

Tinchlik va xavfsizlikka qarshi jinoyatlar.

Tinchlik va insoniyatning xavfsizligiga qarshi jinoyatlar.

O'zbekiston

Respublikasiga qarshi jinoyatlar. O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumiga tajovuz qilishning huquqiy oqibatlarini.

Iqtisodiyot sohasidagi jinoyatlar.

O'zgaralar mulkini talon-taroj qilish. Soxta tadbirkorlik. Soliqlar yoki boshqa majburiy to'lovlarni to'lashdan bo'yin tovlash. Elektr, issiqlik energiyasi, gaz, vodoprovoddan foydalanish qoidalarini buzish.

Hokimiyat boshqaruv tartibiga qarshi jinoyatlar.

Korrupsiya va uning belgilari. Korrupsiyaga olib keladigan holatlar. Pora olish, pora olish va berishda vositachilik qilish.

Jamoat xavfsizligiga qarshi jinoyatlar.

Mehnatni muhofaza qilish qoidalarini buzish. Sanitariyaga oid qonun hujjatlarini yoki epidemiyaga qarshi kurash qoidalarini buzish. Yong'in xavfsizligi qoidalarini buzish.

Axborot texnologiyalari sohasidagi jinoyatlar. Axborotlashtirish qoidalarini buzish. Kompyuter axborotidan qonunga xilof ravishda (ruxsatsiz) foydalanish. Kompyuter tizimidan qonunga xilof ravishda (ruxsatsiz) foydalanish uchun maxsus vositalarni o'tkazish maqsadini ko'zlab tayyorlash yoxud o'tkazish va tarqatish.

VIII- BOB. MOLIIYA HUQUQI

O'zbekistonda moliya-kredit tizimi.

Konstitutsiya moliya-kredit huquqining asosiy manbai. Moliya va davlat moliyaviy faoliyati.

Moliyaviy-huquqiy munosabatlar. Moliyaviy-huquqiy munosabatlar tushunchasi va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Moliyaviy-huquqiy munosabatlarning turlari. Moliya huquqi sub'ektlari tushunchasi va tizimi.

O'zbekiston Respublikasi davlat byudjeti va byudjet huquqi.

Byudjet huquqi. Budjet tushunchasi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.

Davlat daromadlarini huquqiy tartibga solish. Davlat daromadlarini huquqiy tartibga solish. Soliq huquqining umumiy tavsifi Soliqlar tushunchasi va funksiyalari. Soliqlar tasnifi. Soliq huquqi va uning manbalari, soliq to'g'risidagi qonun elementlari. Soliq huquqiy munosabatlari.

Davlat kreditining huquqiy asoslari.

Davlat krediti tushunchasi. Davlat krediti sohasidagi huquqiy munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlari. Davlat ichki qarzlari turlari.

IX-BOB. EKOLOGIK HUQUQ

Tabiatni muhofaza qilishning huquqiy asoslari.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ekologik huquqning asosiy manbai. Ekologik huquqning maqsadvazifalari va asosiy tamoliylari.

Ekologik huquqbuzarlik uchun javobgarlik.

ekologik tartib buzarlik tushunchasi. O‘zbekiston Respublikasining Atrof muhitni muhofaza qilish to‘g‘risida”gi qonuni. Ekologik huquqbuzarlik uchun javobgarlik.

X-BOB. PROTSESSUAL HUQUQ

Jinoyat-protsessual qonun hujjatlari. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi protsessual huquqning asosiy manbai. Xalqaro huquqning umume’tirof etgan tamoyillari va prinsiplarinining protsessual qonunchilikda e’tirof etilishi. Aybsizlik prezumpsiyasi. Jinoyat-protsessual qonun hujjatlarining vazifalari. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual Kodeksi va Jinoyat protsessual Kodekslari.

Jinoyat protsessi ishtirokchilari. Protsess ishtirokchilari va ularning huquq majburiyatlari. Protsessda ishtirok etuvchi boshqa shaxslar va ularning huquqlari, majburiyatlari.

Jinoyat protsessual qonunchilikda aniqlanishi lozim bo‘lgan holatlar.

Dalillar va isbot qilinishi lozim bo‘lgan holatlar. Dalillar va ularning turlari. Isbot qilishning umumiy shartlari. So‘roq qilish va unning tartibi. Voyaga etmagan shaxsnini so‘roq qilish tartibi, ayb e’lon qilish shartlari.